

**การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ ของพนักงาน
ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)
Preparation for Retirement of Pre-Aging Employees at
Krung Thai Bank**

พลอยพัชร กิจเจริญเกษม¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) 2) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยเชิงบุคคลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) 3) แนวทางเชิงนโยบายเพื่อการเตรียมความพร้อมของผู้เกษียณอายุสำหรับพนักงานรัฐวิสาหกิจโดยกลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานที่ปฏิบัติงานอยู่ที่สำนักงานใหญ่ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) โดยมีอายุตั้งแต่ 40-59 ปี รวม 310 คน และตัวแทนพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ระดับผู้จัดการธนาคารกรุงไทย รวม 3 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่า t-test และค่า One-way Analysis of Variance

ผลการวิจัยพบว่า การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ ของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) โดยรวมกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ภาวะสุขภาพ ความเพียงพอ

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

พอของรายได้ รูปแบบครอบครัว ที่แตกต่างกัน พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ภาวะสุขภาพ ความเพียงพอของรายได้ รูปแบบครอบครัวที่แตกต่างกันมีผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับนโยบายการเตรียมความพร้อมของผู้เกษียณอายุสำหรับพนักงานรัฐวิสาหกิจพบว่า ธนาคารมีการส่งเสริมนโยบายในการเตรียมความพร้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสุขภาพ แต่ขาดการส่งเสริมด้านจิตใจ

คำสำคัญ : การเกษียณอายุ การเตรียมความพร้อม ผู้สูงอายุ

Abstract

This study was mixed-method research, the objective were to study 1) preparation for retirement of pre-aging employees at Krung Thai Bank 2) to compare the differences between the individual factors affecting the preparation for retirement of pre-aging employees at Krung Thai Bank and 3) the policy approach for the retirement preparation of the state enterprise employees. The quantitative sample group was 310 employees who working at the headquarters of Krung Thai Bank age of 40–59 years and the qualitative sample group was the 3 managers of Krung Thai Bank. The statistical methods used in this research were frequency, percentage, t-test and one-way analysis of variance.

The results of the study showed that the overall preparation for retirement of pre-aging employees at Krung Thai Bank was at high level. The comparison of preparation for

retirement of pre-aging employees at Krung Thai Bank was in overall aspect with the different personal factors such as sex, age, marital status, income, health status, adequacy of income, family profile showed that age, marital status, income, health status, adequacy of income, family was only personal factor that did affect the preparation for retirement of pre-aging employees at Krung Thai Bank was. The Interviews showed that the Krung Thai Bank has promoted policies for retirement preparation in economy, social and health but lack of psychological support.

Keywords : retirement, preparation, elderly

บทนำ

ประชากรเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งรัฐบาลมีหน้าที่ในการป้องกัน แก้ไข และพัฒนาเพื่อยกระดับประชากรให้มีคุณภาพและดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่าประชากรไทยทั้งหมดในปี 2556 มีประมาณ 65 ล้านคน (ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ) โดยมีอัตราการเพิ่มประชากรเพียงประมาณร้อยละ 0.5 ต่อปีเท่านั้น เมื่อเทียบกับอัตราการเพิ่มเมื่อ 40-50 ปี ก่อน ที่สูงกว่าร้อยละ 3 ทำให้โครงสร้างอายุของประชากรเปลี่ยนไป จากการเป็นประชากรเยาว์วัยมาเป็นประชากรสูงวัยในปี 2556 มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากถึง 9.6 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2556, น. 12) ประกอบกับความก้าวหน้าทางสาธารณสุขทำให้คนไทยมีอายุยืนยาวขึ้นอีกด้วย

การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุถือเป็นการวางแผนชีวิตอย่างหนึ่ง ที่ควรต้องเริ่มตั้งแต่อยู่ในวัยทำงานเนื่องจากเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและเพื่อจะได้ค่อย ๆ ค่อยชินกับความคิดเรื่องการเกษียณ ช่วยลดปัญหาของผู้เกษียณ ทำให้ผู้เกษียณอายุปรับตัวต่อบทบาทที่เปลี่ยนแปลงได้และมีความพึงพอใจในชีวิตหลังเกษียณ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ทฤษฎี ชวนไชยสิทธิ์ และคณะ (2555) ที่พบว่า การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุตั้งแต่เนิ่น ๆ เป็นวิธีการสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เกษียณอายุสามารถใช้ชีวิตในวัยสูงอายุอยู่ร่วมกับครอบครัวชุมชนและสังคมได้อย่างมีความสุข มีศักดิ์ศรี มีคุณค่าและมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งลดภาระของครอบครัวและของรัฐที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการป้องกันปัญหาอันเกิดจากวัยสูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลได้ตระหนักถึงข้อเท็จจริงนี้ จึงได้บรรจุยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรวัยสูงอายุที่มีคุณภาพไว้ใน แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) โดยมีมาตรการสำคัญคือ การส่งเสริมหลักประกันรายได้เพื่อวัยสูงอายุ การส่งเสริมและจัดบริหารการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อความเข้าใจในชีวิตและพัฒนาการในแต่ละวัยและเพื่อการเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุที่เหมาะสมรวมถึงรณรงค์ให้สังคมตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมความพร้อมเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุเพื่อเตรียมการเข้าสู่สังคมสูงอายุ

อย่างไรก็ตาม จากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2555 (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2555) พบว่าการดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้สูงอายุได้รับความสนใจแต่มีการพัฒนาที่ค่อนข้างต่ำถึงแม้ว่าแผนและนโยบายจะพัฒนามาบนพื้นฐานของปัญหาผู้สูงอายุ แต่ในการปฏิบัติยังไม่บรรลุเป้าหมาย นโยบายยังไม่ครอบคลุมปัญหา ขาดความเชื่อมโยงกับแนวคิดหลักต่าง ๆ เป็นเพียงลักษณะการนำปัญหามาเป็นตัวกำหนดนโยบาย อีกทั้งไม่มีองค์กรใดของภาครัฐเป็นผู้ติดตามประสานงานให้แผนที่วางไว้เกิดเป็น

รูปธรรม การแปลงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ไปสู่การปฏิบัติ ในระยะที่ผ่านมามักเป็นไปในลักษณะที่แยกส่วน ต่างหน่วยต่างคิด ต่างหน่วยต่างทำ ยึดตามหน้าที่ของหน่วยงานเป็นหลัก จึงทำให้ขาดพลัง ขาดความเข้มแข็ง ขาดความเชื่อมโยงของการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายของแผน ได้อย่างเต็มที่ รัฐบาลเน้นการแก้ที่ปลายปัญหา คือ การช่วยเหลือผู้สูงอายุในปลายทางไปแล้ว แต่การศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุยังไม่มีเท่าที่ควรโดยประชากรวัยเกษียณที่เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจซึ่งเป็นพนักงานของรัฐประเภทหนึ่งที่ได้รับสวัสดิการจากองค์กรในขณะที่ปฏิบัติงานเท่านั้น แต่เมื่อครบวาระการเกษียณอายุแล้วจะไม่มีสิทธิในสวัสดิการทุก ๆ ด้าน และไม่มีเงินบำนาญเหมือนกับข้าราชการ ทั้งนี้พนักงานรัฐวิสาหกิจจะได้รับเงินจำนวนก้อนหนึ่งหลังเกษียณโดยแต่เดิมเรียกเงินก้อนใหญ่หลังเกษียณว่า เงินบำเหน็จ แต่ในปัจจุบันเรียกว่า กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ซึ่งพนักงานรัฐวิสาหกิจทุกคนต้องบริหารจัดการเงินก้อนสุดท้ายนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาการเตรียมความพร้อมหลังเกษียณอายุของพนักงานรัฐวิสาหกิจ โดยผู้วิจัยเลือกศึกษารณาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งถือเป็นรัฐวิสาหกิจที่มีกระทรวงการคลังเป็นหน่วยงานรัฐที่กำกับดูแล และได้รับเงินชดเชยหลังการเกษียณอายุเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ซึ่งต่างจากสวัสดิการในรูปแบบของข้าราชการซึ่งจะได้รับทั้งในรูปเงินบำนาญ ค่ารักษาพยาบาลและความช่วยเหลืออื่น ๆ พนักงานรัฐวิสาหกิจเหล่านี้อาจได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงภายหลังเกษียณอายุ หากมิได้มีการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุอย่างเหมาะสม ในการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุโดยแบ่งออกเป็น 4 มิติ คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ เป็นการวางแผนด้านการเงินหรือเงินออมและลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย ได้แก่ การเตรียมสะสมทรัพย์สิน การยังคงทำงานต่อหลังเกษียณอายุ และการลงทุน เป็นต้น 2) ด้านสังคม เป็นการมีกิจกรรมจะช่วยให้ผู้เกษียณอายุมีความ

พึงพอใจในชีวิต และทดแทนบทบาทหน้าที่ที่สูญเสียไปจากการเกษียณอายุ ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน การมีผู้ดูแลใกล้ชิดยามเจ็บป่วย การมีกิจกรรมร่วมกับครอบครัวเป็นประจำ เป็นต้น 3) ด้านจิตใจ เป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจก่อนการเกษียณอายุ ได้แก่ ความพอใจในชีวิตของตนเอง มองโลกในแง่บวก มีความภูมิใจในตนเองและการเอื้ออาทรต่อผู้อื่น 4) ด้านสุขภาพ เป็นการดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง ได้แก่ หมั่นออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ การได้รับอาหารเพียงพอ วันละ 3 มื้อและการพักผ่อนที่เพียงพอ เป็นต้น ดังนั้นถ้ามีการเตรียมพร้อมตั้งรับกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ก่อนย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุและมีผลให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้นด้วย ผลการศึกษาเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างสูงให้แก่รัฐวิสาหกิจในการวางแผนเพื่อการเกษียณอายุ ประกอบกับเป็นข้อมูลต่อรัฐวิสาหกิจในการวางแผนทางเชิงนโยบายเพื่อการเตรียมความพร้อมของผู้เกษียณอายุสำหรับพนักงานรัฐวิสาหกิจ และเตรียมให้ผู้เกษียณขององค์กรเป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพและมีศักยภาพในอนาคตอย่างยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยเชิงบุคคลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)
3. เพื่อศึกษาแนวทางเชิงนโยบายเพื่อการเตรียมความพร้อมของผู้เกษียณอายุสำหรับพนักงานรัฐวิสาหกิจ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ไว้ดังนี้

ประชากรในที่นี้ คือ ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 40-59 ปี จำนวน 1,380 คน ที่ปฏิบัติงานอยู่ที่สำนักงานใหญ่ ธนาคารกรุงไทย ที่ตั้ง อาคาร 1 เลขที่ 35 ถนนสุขุมวิท แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ (ข้อมูลจากทรัพยากรบุคคลและบริษัทภิบาล ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ปี 2556) ซึ่งเป็นช่วงอายุก่อนการเกษียณ

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย ตั้งแต่วันที่ พฤษภาคม 2557-เมษายน 2558

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ คือ พนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) อายุตั้งแต่ 40-59 ปี ที่ปฏิบัติงานที่สำนักงานใหญ่ จำนวน 1,380 คน ซึ่งผู้วิจัยคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากประชากรด้วยสูตรการคำนวณของ Taro Yamane (1973 :1,088) ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 310 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลต่อการเตรียมความพร้อม ใช้การทดสอบ t-test และ F-test ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิธีการจัดระบบข้อมูล (Typology Analysis and Taxonomy Analysis)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ระหว่าง 45-49 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 50,001–70,000 บาท สำหรับสถานภาพการสมรส พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส มีสุขภาพแข็งแรงดี ไม่มีโรคประจำตัว นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์ความเพียงพอของรายได้พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บ และส่วนใหญ่มีครอบครัวเดี่ยว (พ่อ แม่ และลูก) สำหรับจำนวนสมาชิกครอบครัวที่มีรายได้พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกครอบครัวที่มีรายได้ 2 คน

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

ผลการวิเคราะห์การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านเศรษฐกิจในภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยของการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการวางแผนการเงินก่อนการเกษียณมีค่าเฉลี่ยของการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ยังมีหนี้สินที่ยังชำระพบว่าที่มีค่าน้อยที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิเคราะห์การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านสังคมโดยรวม มีค่าเฉลี่ยของการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านสังคมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าการพบปะเพื่อนบ้านเพื่อคลายเหงาหรือหาเพื่อนคุยมีค่าเฉลี่ยของการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านสังคมมากที่สุด ในขณะที่การเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชนการมีโอกาสดำเนินการช่วยเหลือผู้อื่นพบว่ามีค่าน้อยที่สุด ซึ่งเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยของการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านสังคมน้อยที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิเคราะห์การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านจิตใจโดยรวม มีค่าเฉลี่ยของการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านจิตใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่ามีความรู้สึกว่าตนเองไม่เป็นการให้ กับบุตรหลานและต่อสังคมมีค่าเฉลี่ยของการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านจิตใจอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยของการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านจิตใจน้อยที่สุดคือ การควบคุมอารมณ์ตัวเองไม่ให้โกรธง่าย ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านสุขภาพโดยรวม มีค่าเฉลี่ยของการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านสุขภาพอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าการตรวจสุขภาพประจำปีทุกปีมีค่าเฉลี่ยของการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านสุขภาพอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยของการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านสุขภาพน้อยที่สุดคือการรับประทานอาหารวันละ 3 มื้อและทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทำสวน ทำงานบ้าน ปลูกต้นไม้ รดน้ำต้นไม้

จากการวิเคราะห์การเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น พบว่าการเตรียมความพร้อมด้านสังคมเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยของการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุน้อยที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Maslow's Hierarchical Theory of Motivation) ของ Maslow อนิซัง แก้วจันทน์ (2552 : 66-68) กล่าวว่าความปรารถนาของมนุษย์นั้นติดตัวมาแต่กำเนิดและความปรารถนาเหล่านี้จะเรียงลำดับขั้นของความปรารถนา ตั้งแต่ขั้นแรกไปสู่ความปรารถนาขั้นสูงขึ้นไปเป็นลำดับ ซึ่งมาสโลว์ได้เรียงลำดับความต้องการของมนุษย์ไว้ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ และความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัย

ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุด้านเศรษฐกิจมากที่สุด รองลงมาคือการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ ด้านสุขภาพ จิตใจ และสังคม ตามลำดับ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชา อุปโยคิน และคณะ (2541 : 227-232) ที่ศึกษาสถานภาพและบทบาทของผู้สูงอายุไทยในพื้นที่ภาคกลางซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า ผู้สูงอายุเกือบทั้งหมดให้ความสำคัญกับการเตรียมตัวด้านการสะสมทรัพย์สินเงินทองมากที่สุด

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยเชิงบุคคลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

การศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยเชิงบุคคลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ใช้สถิติ t-test, F-test ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ ซึ่งผลที่ได้มีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ 1.1 ปัจจัยเชิงบุคคลด้านเพศที่แตกต่างกันจะมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า เพศแตกต่างกันไม่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านจิตใจ และด้านสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งผลการศึกษาไม่สนับสนุนกับผลการศึกษาของ พัทธราภา มนูญภัทราชัย (2544 : 129-133) พบว่าเพศชายที่มีสถานภาพโสดจะมีค่าเฉลี่ยของลักษณะการเตรียมการด้านเศรษฐกิจสูงสุด นอกจากนี้เพศไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบว่ากลุ่มตัวอย่างประสบปัญหาการเตรียมการด้านเศรษฐกิจมากที่สุดโดยเพศหญิงจะประสบปัญหาการเตรียมการด้านเศรษฐกิจสูงกว่าเพศชาย

เหตุผลที่เพศไม่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ อาจจะเป็นเพราะว่าสภาพสังคมในปัจจุบันเพศหญิงและเพศชายมีความเท่าเทียมกันมากขึ้น ดังนั้นจึงไม่พบความแตกต่างในการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ

สมมติฐานที่ 1.2 ปัจจัยเชิงบุคคลด้านอายุที่แตกต่างกันจะมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า อายุแตกต่างกันมีผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านจิตใจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 50-54 ปี จะมีค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านจิตใจมากที่สุด รองลงมาคืออายุ 55-59 ปีซึ่งสอดคล้องกับ (ปิยรัตน์ เมืองไทย, 2541 : 52-53) ว่าบุคคลที่มีอายุมากจะมีระยะเวลาทำงานมานานย่อมมีรายได้ต่อเดือนสูงทำให้มีความยืดหยุ่นในการเตรียมตัวใกล้วัยเกษียณอายุมากกว่าคนที่อายุน้อยกว่า

ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของธาดา วิมลฉัตรเวท (2543 : 149) ศึกษาพบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ โดยพบว่าผู้ที่มีอายุมากจะมีคะแนนเฉลี่ยด้านการเตรียมตัวสูง และสอดคล้องกับการศึกษาของอีแวนส์และคนอื่น (Evans and other, 1985 อ้างถึงในธาดา วิมลฉัตรเวท, 2543 : 149) ปิยรัตน์ เมืองไทย (2541 : 140) ที่พบว่า การเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีอายุใกล้เกษียณ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของทฤษฎี ชวนไชยสิทธิ์และคณะ (2552) ศึกษารูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุราชการของข้าราชการครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนันทบุรีจำนวน 450 คน โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงอายุ คือ อายุน้อย (อายุไม่เกิน 40 ปี) อายุปานกลาง (อายุ 41-50 ปี) และอายุมาก (อายุ 51 ปีขึ้นไป) ผลการวิจัยพบว่าช่วงอายุใกล้

เกษียณมีคะแนนเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุในระดับสูง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าอายุที่แตกต่างกันของคนเรามีผลต่อการตัดสินใจเตรียมความพร้อมที่แตกต่างกัน บุคคลที่มีอายุน้อยอาจจะยังไม่คิดถึงเรื่องเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณ เนื่องจากเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไกลตัว ในขณะที่บุคคลที่มีอายุใกล้วัยเกษียณแล้วอาจจะมีความกังวล และมีความสนใจเตรียมตัวต่อความพร้อมในการเกษียณอายุมากกว่า

สมมติฐานที่ 1.3 ปัจจัยเชิงบุคคลด้านระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน จะมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาแตกต่างกันมีผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านเศรษฐกิจ และด้านจิตใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี สำหรับการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านจิตใจ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จะมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือระดับการศึกษาปริญญาตรี

ผลการวิจัยครั้งนี้สนับสนุนแนวคิดพฤติกรรมมนุษย์ที่ว่าผู้ที่มีระดับการศึกษามากกว่าจะมีการเตรียมความพร้อมที่สูงกว่า เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์เพราะการศึกษาทำให้บุคคลมีความรู้ และเกิดการเปลี่ยนพฤติกรรมได้ นอกจากนี้ระดับการศึกษายังมีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพระดับรายได้ สุขภาพ ค่านิยม และทัศนคติต่าง ๆ (รัชนิ ฝนทองมงคล, 2538: 34) สอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมมนุษย์ของ Sigelman & Shaffer (1995, 86) ซึ่งกระบวนการทางสังคมและสิ่งแวดล้อม หรือวัฒนธรรมมีส่วนสำคัญในการกำหนดลักษณะพฤติกรรมของมนุษย์ ให้เป็นไปตามสภาพของสังคม การได้รับการศึกษาเป็นส่วนสำคัญที่บ่งบอกถึงความรู้ ความเข้าใจของบุคคล และส่งผลต่อวิถีคิด และแนวทางการปฏิบัติที่นำมาใช้ใน

ชีวิตประจำวัน และการเลือกพฤติกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง ระดับการศึกษาที่สูงย่อมบ่งบอกถึงโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุ ทำให้สามารถค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรม การออม วิธีการออมที่เหมาะสมมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของศศิมา ทวีสิน (2538 : 84) และแมคเฟอร์สันและกูปี้ (McPherson & Guppy, 1979 : 254-263) ที่พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการเตรียมการก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุและผลการศึกษาของธาดา วิมลวัตรเวท (2543 : 144) และสมฤดี ธัมภิตติคุณ (2550 : 138) ระบุชัดเจนว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีการเตรียมตัวเกษียณอายุการทำงานมากกว่ากลุ่มบุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ในขณะที่ผลการศึกษาของทยณัฐ ชวนไชยสิทธิ์และคณะ (2552 : 98) พบว่า การศึกษาแตกต่างกัน มีการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุการทำงานไม่แตกต่างกัน

ดังนั้น ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลต่อการเกษียณอายุแตกต่างกัน บุคคลที่มีการศึกษาสูงอาจจะมีความรู้และมีความหวาดกลัวต่อการเปลี่ยนแปลงในวัยเกษียณ หรือภาวะเกษียณอายุมากกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่ำ

สมมติฐานที่ 1.4 ปัจจัยเชิงบุคคลด้านรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน จะมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า รายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือน 110,000 บาทขึ้นไปจะมีค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านจิตใจ มากที่สุด รองลงมาคือรายได้ต่อเดือน 50,000–70,000 บาท, 70,001–90,000 บาท, 90,001–110,000 บาท และน้อยกว่า 50,000 บาท ตามลำดับ

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือนสูงกว่ามักจะมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุมากกว่า เนื่องจากรายได้เป็นตัวบ่งชี้สถานภาพ หากรายได้ที่พอเพียงในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานย่อมทำให้บุคคลมีโอกาสในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การดูแลรักษาสุขภาพ การเก็บออมเงิน การนำเงินไปลงทุนในกิจการต่าง ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้ การเลือกกิจกรรมและงานอดิเรกที่สนใจ สอดคล้องกับการศึกษาของธาดา วิมลนัทรเวที (2543 : 150-151) พบว่า รายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ เนื่องจากรายได้ที่เพียงพอ มีเงินเหลือเก็บ จะมีการวางแผนตนเองและครอบครัวของตนภายหลังจากการที่ตนเกษียณอายุแล้ว และสอดคล้องกับการศึกษาของฟิลเลนบัม (Fillenbaum, 1971 : 33-36) และแมคเฟอร์สันและกูปปี (McPherson & Guppy, 1979 : 252-263) ที่พบว่า ผู้มีรายได้สูงมีระดับการเตรียมความพร้อมสูงกว่าผู้มีรายได้ต่ำกว่านอกจากนี้พัชรภา มนูญภัทราชัย (2544 : 139) ยังศึกษาพบว่า รายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับการเตรียมการก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุในด้านเศรษฐกิจ สุขภาพร่างกายและจิตใจ

ดังนั้น รายได้ต่อเดือนสูงกว่า 110,000 บาท ของกลุ่มตัวอย่าง เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการเตรียมตัวก่อนการเกษียณอายุ หากสมาชิกครอบครัวไม่มีรายได้ที่เพียงพอต่อการคงอยู่ของครอบครัวแล้ว ก็คงจะเป็นไปได้ยากในการที่จะคำนึงถึงการเก็บออมเพื่ออนาคต ขณะที่สมาชิกครอบครัวที่มีรายได้ที่เพียงพอ มีเงินเหลือเก็บ ก็จะมีความคิดถึงอนาคตรวมถึงการวางแผนป้องกันความเสี่ยงของตนเองและครอบครัวของตนภายหลังจากการที่ตนเกษียณอายุแล้ว

สมมติฐานที่ 1.5 ปัจจัยเชิงบุคคลด้านสถานภาพการสมรสที่แตกต่างกันจะมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า สถานภาพการสมรสแตกต่างกันมีผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสจะมีค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุโดยรวม มากที่สุด รองลงมาคือสถานภาพโสด ผลการศึกษากล่าวได้ว่าบุคคลที่สมรสจะมีการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณมากกว่าบุคคลที่โสดและเคยสมรส ทั้งนี้เนื่องจากสถานภาพสมรสเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตโดยเฉพาะในด้านความรู้สึก ความคิด ความเชื่อรวมถึงวิธีปฏิบัติตนตามพัฒนาการของชีวิตผู้ที่สมรสแล้วจะมีภาระรับผิดชอบมากขึ้นโดยเฉพาะความรับผิดชอบต่อสมาชิกในครอบครัวจึงต้องเพิ่มความเชื่อมั่นและความมั่นคงในชีวิตให้มากขึ้นด้วย (จรรยา ทองถาวร, 2530 อ้างถึงในศศิมา ทวีสิน, 2538 : 31) จากการศึกษาของ สุดใจ น้ำผุด (2536 : 73-75) และศศิมา ทวีสิน (2538 : 84) พบว่า ผู้ที่สมรสแล้วและยังอยู่กินกับคู่สมรสมีแนวโน้มที่จะมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุในระดับสูงกว่าผู้มีสถานภาพโสด หม้าย หย่า และการศึกษาของดวงจันทร์ บุญรอดชู (2540 : 135) ที่พบว่า กลุ่มที่มีสถานภาพสมรสคู่จะมีการเกษียณดีกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพโสด

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพัชรภา มนูญภัทราชัย (2544 : 140) ที่พบว่าสถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับการเตรียมการก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ โดยกลุ่มคนโสดมีคะแนนเฉลี่ยการเตรียมการด้านเศรษฐกิจและสุขภาพร่างกายสูงสุดในขณะที่ผู้ที่สมรสแล้วมีคะแนนเฉลี่ยการเตรียมการด้านสุขภาพจิตใจสูงสุด

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสถานภาพสมรสที่แตกต่างกันของคนเรามีผลต่อการตัดสินใจเตรียมความพร้อมที่แตกต่างกัน บุคคลที่มีครอบครัวหรือสมรสแล้วย่อมมีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบมากกว่าบุคคลที่เป็นโสด การคำนึงถึงคนในครอบครัว ภาระที่ต้องรับผิดชอบ และอาจจะต้องมารับผลกระทบหากตนเองเกษียณอายุอาจจะมีมากกว่า ทำให้ส่งผลต่อการเตรียมตัวความพร้อมก่อนการเกษียณที่มากกว่าบุคคลที่มีสถานภาพโสด

สมมติฐานที่ 1.6 ปัจจัยเชิงบุคคลด้านภาวะสุขภาพที่แตกต่างกัน จะมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ภาวะสุขภาพแตกต่างกันมีผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีภาวะสุขภาพแข็งแรงดีจะมีค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุโดยรวม มากที่สุด รองลงมาคือเจ็บป่วยบ้างเล็กน้อยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบรรลุ ศิริพานิช (2531 : 80-90) และแฟรงค์ และเอดการ์ (Frank K. Reilly and Edgar A. Norton. 2006) ที่พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่มีสุขภาพแข็งแรงจะมีการเตรียมตัวสูงกว่ากลุ่มที่สุขภาพไม่แข็งแรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้นภาวะสุขภาพเป็นตัวกำหนดที่สำคัญที่อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุ บุคคลที่มีภาวะสุขภาพที่ไม่ค่อยดีต้องมีค่าใช้จ่ายในการดูแลตนเองสูงอาจจะเป็นอุปสรรคในการที่ทำให้ไม่มีรายได้ที่เพียงพอจะเก็บออมเพื่อเตรียมพร้อมก่อนการเกษียณอายุ

สมมติฐานที่ 1.7 ปัจจัยเชิงบุคคลด้านความเพียงพอของรายได้ที่แตกต่างกันจะมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า ความเพียงพอของรายได้แตกต่างกันมีผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เพียงพอจนเหลือเก็บ จะมีค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุโดยรวม มากที่สุด รองลงมาคือเพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บซึ่งผลการศึกษสอดคล้องกับการศึกษาของศศิมา ทวีสิน (2538 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าผู้ที่มีรายได้เหลือเพียงพอ ก็จะมีแนวโน้มในการเตรียมพร้อมเมื่อเกษียณอายุในระดับสูง ในขณะที่หากมีรายได้เหลือเก็บน้อย บุคคลเหล่านั้นก็มักจะคิดถึงเรื่องการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุต่ำ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสุพรรณิ รัตนานนท์ และเมธี จันทชาติ (2557) ทำการศึกษาเรื่อง

รูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุงานกรณีศึกษาครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดนนทบุรี โดยผลการวิจัยพบว่า ความเพียงพอของรายได้ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ โดยกลุ่มที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย จะมีการเตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัยน้อยกว่ากลุ่มที่มีความเพียงพอของรายได้และเหลือเก็บ

สมมติฐานที่ 1.8 ปัจจัยเชิงบุคคลด้านรูปแบบของครอบครัวที่แตกต่างกันจะมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของครอบครัวแตกต่างกันมีผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีรูปแบบของครอบครัวแบบครอบครัวเดี่ยวจะมีค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุโดยรวม มากที่สุด รองลงมาคือรูปแบบของครอบครัวแบบครอบครัวขยาย เหตุผลที่เป็นเช่นนั้นอธิบายได้ว่ารูปแบบครอบครัวมักแสดงออกถึงภาวะเศรษฐกิจ และภาระการรับผิดชอบในครอบครัว ครอบครัวเดี่ยวที่มีเพียง พ่อ แม่ และลูกจะมีการที่จะต้องดูแลและค่าใช้จ่ายที่น้อยกว่าครอบครัวขยายที่มีลุง ป้า น้า อา มาอาศัยอยู่ด้วย จึงไม่สอดคล้องกับสุพรรณิ รัตนานนท์ และนายเมธี จันทชาติ (2557) ทำการศึกษารูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุงาน โดยผลการวิจัยพบว่า รูปแบบครอบครัวเป็นสถาบันที่ให้ความรัก ความอบอุ่น ความไว้วางใจ ดังนั้นบุคคลในครอบครัว ได้แก่ คู่สมรส บุตร ปิตา/มารดา ตลอดจนญาติพี่น้องจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุในทุกช่วงอายุ ทั้งในด้านการสนับสนุนทางอารมณ์ โดยการให้ความรัก ความเอาใจใส่ เอื้ออาทร เป็นกำลังใจการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุในทุกด้าน ร่วมปรึกษาหารือ วางแผนการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ และดำเนินกิจกรรมการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุร่วมกัน รวมถึงการสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของเพื่อช่วยให้การเตรียมความพร้อมเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางเชิงนโยบายเพื่อการเตรียมความพร้อมของผู้เกษียณอายุสำหรับพนักงานรัฐวิสาหกิจ

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน 3 ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้แต่ละประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางเชิงนโยบายเพื่อการเตรียมความพร้อมของผู้เกษียณอายุสำหรับพนักงานรัฐวิสาหกิจโดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

- **ด้านเศรษฐกิจ** นโยบายของธนาคารมีการสนับสนุนให้พนักงานมีการออมเงินและมีการปล่อยดอกเบี้ยเงินกู้เพื่อการซื้อที่อยู่อาศัย เพื่อให้พนักงานมีครอบครัวหรือชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และไม่เป็นภาระต่อบุตรหลานในอนาคตในช่วงที่เกษียณอายุไปแล้ว จึงทำให้พนักงานมีสภาพจิตใจที่ดี

- **ด้านสังคม** ธนาคารมีนโยบายส่งเสริมให้พนักงานที่อยู่ในช่วงใกล้เกษียณอายุ มีการเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เช่น ประเพณีสงกรานต์ เพื่อให้พนักงานมีความรู้สึกภาคภูมิใจ ในการที่ได้อยู่ในสังคมมีการยอมรับนับถือในสังคม นอกจากนี้ ธนาคารยังมีการจัดโครงการอบรมถ่ายทอดความรู้จากบุคลากรที่ใกล้เกษียณให้แก่พนักงานที่มีอายุน้อยกว่า เพื่อให้เกิดความรู้สึกดี เป็นที่นับหน้าถือตาในสังคมต่อไป

- **ด้านจิตใจ** ธนาคารขาดนโยบายการสร้างวัฒนธรรมแห่งการทำงานอย่างมีความสุขให้เกิดขึ้นในองค์กร

- **ด้านสุขภาพ** นโยบายของธนาคารมีการตรวจสุขภาพประจำปี และนอกจากนี้ยังมีนโยบายซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิต เพื่อดูแลในเรื่องของสุขภาพ

จากผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน 3 ท่าน สามารถสรุปแนวทางเชิงนโยบายเพื่อการเตรียมความพร้อมของผู้เกษียณอายุสำหรับพนักงานรัฐวิสาหกิจ ได้ดังนี้

1. ควรมีนโยบายการสนับสนุนให้พนักงานมีการออมเงินในช่วงระหว่างการปฏิบัติทำงานก่อนเกษียณ เพื่อไม่เป็นภาระต่อบุตรหลานในอนาคตในช่วงที่พนักงานเกษียณอายุไปแล้ว
2. ควรมีนโยบายการสนับสนุนเพื่อให้พนักงานมีความรู้สึกภาคภูมิใจในการที่ได้อยู่ในสังคมและการยอมรับนับถือในสังคม
3. ควรมีนโยบายการสนับสนุนเพื่อดูแลในเรื่องของสุขภาพพนักงานเพื่อสุขภาพที่ดีในช่วงที่พนักงานเกษียณอายุไปแล้ว

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุของพนักงานกรุงไทย จำกัด (มหาชน)” ผู้ศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56.8 ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 45-49 ปีร้อยละ 34.5 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 67.4 ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 50,001-70,000 บาท ร้อยละ 34.8 สำหรับสถานภาพการสมรสพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สมรสร้อยละ 72.9 ส่วนใหญ่มีสุขภาพแข็งแรงดีมีร้อยละ 85.8 ไม่มีโรคประจำตัวร้อยละ 94.2 และมีโรคประจำตัวร้อยละ 5.8 นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์ความเพียงพอของรายได้พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอแต่ไม่เหลือเก็บร้อยละ 36.8 และส่วนใหญ่มีครอบครัวเดียว (พ่อ แม่ และลูก) ร้อยละ 88.1 สำหรับจำนวนสมาชิกครอบครัวที่มีรายได้พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนสมาชิกครอบครัวที่มีรายได้ 2 คนร้อยละ 64.2 และครอบครัวที่มีสมาชิกมีรายได้ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5

การวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการเตรียมสะสมทรัพย์สิน ร้อยละ 98.7 เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของการเตรียมสะสมทรัพย์สินพบว่า ส่วนใหญ่ฝากเงินกับธนาคารหรือบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ร้อยละ 84.2 สำหรับการวิเคราะห์การทำงานหลังจากเกษียณอายุงานพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะไม่ทำงานหลังจากเกษียณอายุงานร้อยละ 72.3 โดยส่วนใหญ่เพราะบุตรหลานต้องการให้พักผ่อนคิดเป็นร้อยละ 65.5 สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานต่อพบว่ามีร้อยละ 27.7 โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลคือเป็นงานหรือธุรกิจที่ทำอยู่แล้วจึงต้องทำต่อไปร้อยละ 13.9 นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์ลักษณะที่พักอาศัยในปัจจุบันพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีลักษณะที่พักอาศัยในปัจจุบันเป็นของตนเอง/คู่สมสร้อยละ 90.0 ส่วนใหญ่ไม่มีงานอดิเรกร้อยละ 70.3 และไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรม/สมาคมร้อยละ 91.6 นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีส่วนร่วมนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 38.4

การวิเคราะห์ระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ

ผลการวิเคราะห์การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (mean = 4.15) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (mean = 4.42 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด) รองลงมาคือด้านเศรษฐกิจ (mean = 4.38 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด) และด้านสุขภาพ (mean = 4.26 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก) และด้านสังคม (mean = 3.55 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก)

การวิเคราะห์ทดสอบสมมติฐาน

ผลจากการวิเคราะห์ทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศไม่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านจิตใจ และด้านสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับใด ๆ เลยสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ

50-54 ปี จะมีค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านจิตใจมากที่สุด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้พบว่า ระดับการศึกษามีผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านเศรษฐกิจ และด้านจิตใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จะมีค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านเศรษฐกิจ มากที่สุด ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จะมีค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านจิตใจ มากที่สุด

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือน 110,000 บาทขึ้นไปจะมีค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านจิตใจ และด้านสุขภาพมากที่สุด ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 50,000 บาท จะมีค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านสังคมมากที่สุด

โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสจะมีค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุด้านเศรษฐกิจ ด้านจิตใจ และด้านสุขภาพ มากที่สุด รองลงมาคือสถานภาพโสด

กลุ่มตัวอย่างที่มีภาวะสุขภาพแข็งแรงดีจะมีค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ โดยรวมด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านจิตใจ และด้านสุขภาพ มากที่สุด และกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เพียงพอจนเหลือเก็บ จะมีค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุโดยรวม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านจิตใจ และด้านสุขภาพ มากที่สุดนอกจากนี้รูปแบบของครอบครัวมีผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีรูปแบบของครอบครัวแบบครอบครัวเดี่ยวจะมีค่าเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุโดยรวม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านจิตใจ และด้านสุขภาพ มากที่สุด

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ผลการวิเคราะห์การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ โดยรวม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งในภาพรวมมีมาตรฐานที่ดีอยู่แล้ว ผู้วิจัยจึง มีข้อเสนอแนะเพื่อรักษาระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ ของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรจัดหน่วยงานให้บริการคำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือและเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุ เช่น การดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจการประกอบอาชีพเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์ เพื่อรักษามาตรฐานระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ ของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

2) รมรณรงค์ให้จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัย อาทิ การตรวจ สุขภาพการออกกำลังกายนั้นหนทางการกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม อาทิ อาสาสมัครและงานสาธารณกุศลต่าง ๆ กิจกรรมส่งเสริมด้านอาชีพ อาทิ การอบรม/ศึกษาดูงานเกี่ยวกับอาชีพสำรองต่าง ๆ ทั้งนี้กิจกรรมที่จัดควรมีความ หลากหลายและสอดคล้องตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อรักษามาตรฐานระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ ของพนักงาน ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

3) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐวิสาหกิจอื่น เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุในด้านจิตใจและด้านสังคม เพื่อรักษามาตรฐานระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ ของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)

ข้อเสนอแนะต่อองค์กรและรัฐวิสาหกิจ

องค์กรและรัฐวิสาหกิจอื่น ๆ ควรมีการนำมาตรฐานการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอายุ ของพนักงานธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ไปใช้

กับองค์กรของตนเอง ซึ่งในบริบทขององค์กรที่แตกต่างกับธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) นั้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1) ควรมีการอบรมเรื่องการลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ ที่ให้ผลตอบแทนมากกว่าการออมเงินกับธนาคารพาณิชย์เพียงอย่างเดียวให้กับพนักงาน รวมถึงชี้แจงทางด้านความเสี่ยงในการลงทุนกับสินทรัพย์เพื่อให้พนักงานได้วางแผนเกษียณอายุได้อย่างเหมาะสม

2) จัดทำคู่มือการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุแจกให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มเข้าทำงาน เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมและจะได้วางแผนการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสมกับตนเอง และควรจัดให้มีการติดตามและประเมินผลการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุเป็นระยะ ๆ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษากลุ่มประชากรของพนักงานกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เท่านั้นอาจทำให้การศึกษาไม่ครอบคลุม ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษากลุ่มประชากรอื่น ๆ รวมถึงจังหวัดใกล้เคียงเพื่อให้ผลการศึกษารอบคลุมมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2551). การศึกษา
แนวทางการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุ.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). โครงการวิจัย
ระบบการดูแลระยะยาวเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงเพื่อวัยสูงอายุ.
การเรียนรู้. การประชุมทางวิชาการประจำปี พ.ศ. 2549. ระหว่างวันที่ 1-3
พฤศจิกายน 2549 จัดโดยสมาคมพฤฒาวิทยาและเวชศาสตร์
ผู้สูงอายุไทย.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และกองทุน
ประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA) ประเทศไทย. รายงานผล
กระทบของการเปลี่ยนแปลงทางประชากรในประเทศไทยต่อการ
เป็นสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย.

ชวน ไชยสิทธิ์. (2540). การเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุราชการ
ของข้าราชการตำรวจที่กำลังจะเกษียณอายุสังกัดกองบัญชาการ
ตำรวจนครบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล.

ดวงจันทร์ บุญรอดชู (2540). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมตัวเกษียณอายุ
ของข้าราชการ : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการกระทรวงสาธารณสุข.
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ธาดา วิมลฉัตรเวที. (2543). การเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุทำงานของ
บุคลากรสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.

- ธีระ ชัยยานนท์. (2543). การเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาล 1-9 กองบัญชาการตำรวจนครบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประชากรศึกษา. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นพมาศ ธีระเวคิน. (2539). จิตวิทยากับชีวิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2549). **คู่มือผู้สูงอายุฉบับสมบูรณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- _____. (2551). **คู่มือผู้สูงอายุ : ฉบับเตรียมตัวก่อนสูงอายุ (เตรียมตัวก่อนเกษียณอายุการทำงาน)**. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- บุญเทือง โพธิ์เจริญ. (2551). **แผนที่ชีวิตวัยเกษียณ**. กรุงเทพฯ : ฐานบุ๊ค.
- ประนอม โอทกานนท์. (2554). **ชีวิตที่สุขสมบูรณ์ของผู้สูงอายุไทย หลักการงานวิจัยและบทเรียนจากประสบการณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกาศรี มานิตย์ (2542). **การปรับตัวหลังเกษียณของบุคลากรสายอาจารย์สถาบันอุดมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่**. สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรีชา อุปโยคิน และคณะ. (2541). **ไม้ใกล้ฝั่งสถานภาพและบทบาทของผู้สูงอายุ**. โครงการศึกษาวิจัยครบวงจรเรื่องผู้สูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปิยรัตน์ เมืองไทย. (2541). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเตรียมตัวต่อการเข้าสู่วัยสูงอายุของข้าราชการสตรีโสดสังกัดราชการส่วนกลางกระทรวงสาธารณสุข**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประชากรศึกษา. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

ผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุ ร่มเกล้า เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาล
สาธารณสุข. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

พัชรภา มนูญภัทรชัย. (2544). การเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุของ
ประชากรในชุมชนขนาดใหญ่พื้นที่เขตบางซื่อ. วิทยานิพนธ์ปริญญา
สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.

พิมพ์พิมุข โพธิ์ปักขีย์. (2550). ปัจจัยทางชีวสังคมที่ส่งผลต่อการเกษียณ
อายุความเครียดจากภาระหนี้สินกับการเตรียมตัวก่อนการเกษียณ
อายุการทำงานของข้าราชการครูในจังหวัดพิจิตร.

ภทรพร ยุทธาภรณ์พินิจ. (2547). รูปแบบการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตาม
แนวคิดของป.อ.ปยุตโต. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มัลลิกา มัติโก และคณะ. (2542). ร่มโพธิ์ร่มไทรสถานภาพและบทบาทใน
สังคมของผู้สูงอายุ. โครงการศึกษาวิจัยครบวงจรเรื่องผู้สูงอายุใน
ประเทศไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

มาลินี วงษ์สิทธิ์ และศิริวรรณ ศิริบุญ. 2544. ประชาสังคมกับการเกื้อหนุน
ผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). (2551). หลักประกัน
ด้านรายได้สำหรับผู้สูงอายุไทย.

รัชนิ ฝนทองมงคล. (2538) การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุภายหลังเกษียณอายุ
ราชการ : ศึกษาจากข้าราชการบำนาญ สังกัดกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ สส.ม. (สังคมสงเคราะห์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ราตรี เจียมจรรุภา. (2542). รายงานการวิจัยการศึกษาความต้องการการเตรียมตัวก่อนการเกษียณของข้าราชการก่อนการเกษียณสังกัดมหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรรณ กุมารจันทร์, 2543 คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตภาคใต้ตอนบน. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิทยาลัยประชากรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. บทสรุปผู้บริหารสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุ พ.ศ. 2550. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2557 จาก วิจิตร บุญยะโหดระ. (2537). คู่มือเกษียณอายุ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสาร.
- ศรีจิตรา บุณนาค. (2549). เหลียวหน้าแลหลังการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. บริบทเชิงรุกกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554). ผู้สูงอายุในสังคมแห่งภูมิปัญญา.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2545). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (เล่ม 2 วัยรุ่น-วัยสูงอายุ. พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2549). ระบบการดูแลระยะยาวในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศศิมา ทวีสิน. (2538). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการเตรียมตัวในการดำรงชีวิตเมื่อเกษียณอายุของข้าราชการกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประชากรศึกษา. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาบันวิจัยตลาดทุน. (2555). การเตรียมพร้อมสำหรับการวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณของกลุ่มแรงงานในระบบช่วงอายุ 40-60 ปี. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

สมฤดีธัม กิตติคุณ. (2550). การเตรียมตัวก่อนการเกษียณอายุทำงานของบุคลากรฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). การคาดประมาณการประชากรของประเทศไทย.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). สรุปผลที่สำคัญการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๔.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. (2551). โครงการสร้างและขยายโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ : เพื่อศึกษาวิจัยเรื่องการขยายกำหนดเกษียณอายุและการออมสำหรับวัยเกษียณอายุ.

สุขใจ น้ำพุต. (2539). กลยุทธ์การบริหารการเงินบุคคล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุพรรณิ รัตนานนท์ และนายเมธี จันทชาติ. (2557). รูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุงาน กรณีศึกษาครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดนนทบุรี. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก.

สุนันต์ วงศ์กุญชร. (2537). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกชมรม.

สุรกุล เจนอบรม. (2534). วิทยาการผู้สูงอายุ. ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนิวัช แก้วจำนงค์. (2552). การจัดการทรัพยากรมนุษย์ = Human resource management. สงขลา : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.

ภาษาอังกฤษ

- Ajzen, I and Fishbein, M. (1980). **Understanding Attitude and Predicting Social Behavior**. New Jersey : Prentice-Hall.
- Atchley, R.C. (1994). **Social Forces and Aging : An Introduction to Social Gerontology**. 7th ed. California : Wadsworth Publishing Co.
- Frank K. Reilly and Edgar A. Norton. 2006. **Investments**. Quebec : Transcontinental Printing.
- Kendler, H.H. (1974). **Basic Psychology**. California : W.A. Benjamin Inc.
- Leedy, J.J. and Wynbrandt, J. (1987). **Executive Retirement Management**. New York : Facts on File Publications.
- McPherson, B. and Guppy, N. (1979). Preretirement Life-style and the Degree of Planning for Retirement. **Journal of Gerontology**. 34 (2).
- Powell, D.H. 1986. **Understanding Human Adjustment : Normal Adaptation through the Life Cycle**. Boston : Little Brown.